

VALDIMAR JOHANSSON: BÁRÁNY

Eljött hozzátok

BASKI SÁNDOR

EMBERBŐRBE BÚJT BÁRÁNY KAVARJA FEL EGY IZLANDI HÁZASPÁR ÉLETÉT.

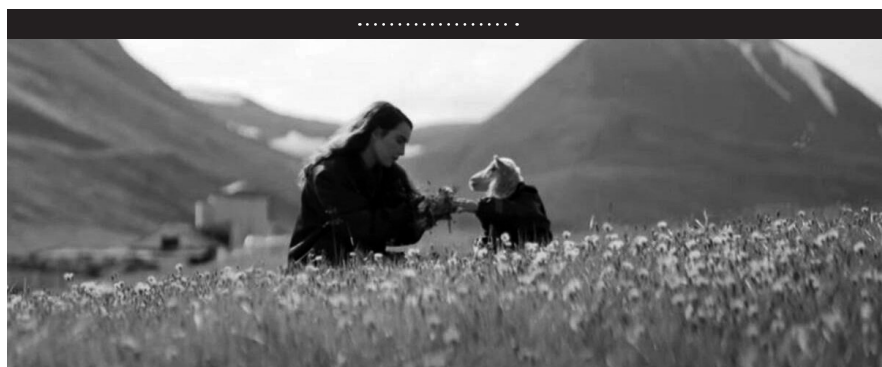
Különleges, eltéphetetlen kapocs köti össze az embereket az izlandi tájjal és a benne élő állatokkal – már, ha hihetünk az izlandi filmeknek. A *Kosok* testvérpárja meghittebb viszonyt ápol az imádott juhokkal, mint egymással, a *Lovak és emberek*ben pedig az egyenrangúként láttatott négy lábúak és gazdáig együtt élnek és halnak. Akár ennek a szimbiózisnak a metaforája is lehetne Valdimar Johannsson debütáló rendezésének alapszituációja, vagyis, hogy egy izlandi tanyán félig ember, félig bárány lény születik. Az is csak ebben a nyugtalanítóan idilli, archaikus környezetben tűnik hihetőnek – vagy legalábbis elfogadhatónak –, hogy az állattenyésztő házaspárban, Mariában és Ingvarban a zsigeri rettenet helyett egyből a szülői ösztönök támadnak fel, és sajátjukként, emberi csecsemőként kezdik felnevelni a különös jószágot.

Johannsson a nézői elvárásoknak megfelelően fokozza a feszültséget, de nem ijesztgetős effektusokkal vagy harsány horrorzenével, hanem az információ visszatartásával és a vihar előtti csend hangulatát közvetítő kimért közellikkel és borongós tájképekkel. A lényt teljes testi valójában egészen a negyvenedik percig nem mutatja meg, és ez a döntés abban a pillanatban igazolást nyer, amint

meglátjuk a nevelőszülei által Adának hívott állatgyereket. Johannsson a film drámai hitelességét teszi itt kockára, a meghökkentően bizarr látvány ugyanis garantáltan kizökkenti a közönséget. A történet negyedik főszereplője, Ingvar rejtélyes múltú bátyja is ekkor csodálkozik rá először a lényre, és bár az arcára kiülő döbbenet rendkívül mulatságos, a rendező nem enged a csábításnak, és ahelyett, hogy a könnyebb utat választva önreflektív humorral reagálna a helyzet abszurdítására, nem hajlandó kikacsintani a nézőre. Végül a kezdetben ellenséges „nagybácsi” is megenyhül – Johannsson nem állítja, csak sugallja, hogy Ada képes bűvkörébe vonni az embereket –, így egészen a fináléig kell várni, hogy kiderüljön, milyen veszély fenyegeti az unortodox család boldogságát.

A hibrid címszereplőhöz hasonlóan a *Bárányt* sem lehet besorolni egyetlen filmes (mű)fajcsoportba. A rendező, aki Björk dalszövegírójával, Sjónnal közösen jegyzi a forgatókönyvet, merít az arthorror eszköztárából – ilyen elem az újszülöttjétől elszakított anyajuh egyre baljósabb jelenléte –, de lélektani kamaradrámaként is nézhető a film. Több kulcsot is felkínál az értelmezéshez a bibliai áthallásoktól az izlandi folklórra támaszkodó,

„Nem állnak a Természet felett”
(Noomi Rapace)



és maradéktalanul nyilván csak az izlandi nézők számára dekódolható motívumokig, a legkézenfekvőbb olvasat azonban a család traumájában keresendő.

Nem a dialógokból, csak elejtett utalásokból derül ki, hogy Maria és Ingvar elsőszülött kislánya meghalt, a báránygyerek miatt kapja épp az Ada nevet. Nincs kimondva ez sem, de a szülők ajándékként, az isten, a sors, vagy a természet jóvátételeként tekintenek a jövevényre. A már elveszettnek hitt családi boldogság lehetőségét jelenti számukra, azért sem akarják vagy merik feltenni azt a kérdést, hogy hogyan és miért került hozzájuk az új gyerek. Ha valakiknek, akkor izlandi őslakosokként nekik tudniuk kellene, hogy nem állnak a természet felett, nem rendelkezhetnek kedvükre a teremtményeivel. Az anyjától elszakított lényt a saját vágyaik beteljesítésére használják, és ez olyan istenkísértés, ami a parabolikus történetekben nem szokott megtorlatlanul maradni. Arroganciájuk ugyanakkor nem rosszindulatból, hanem egy mélyen emberi fájdalomtól fakad, többek közt ezért sem lehet őket kinevetni, bármennyire is abszurdnak tűnhet elsőre az a buzgalom, ahogyan embert próbálnak faragni a mutáns lényből.

Ha kiválóan is elemezhető, messze nem hibátlan fim a *Bárány*. Johannsson nem mindig tudja egyensúlyban tartani a minimalista-realista stílust a történet népmesei elemeivel; vagy az egyikből, vagy a másikkól kellett volna több. Bár papíron megindokolható a két főszereplő szótlansága, a film realista alapállását hitelteleníti, hogy a báránygyerekről egymás közt nem beszélnek. Ugyanígy bántortalannak és előkészítetlennek hat a mitológiai, illetve a horrorelemek beemelése. A feszültségépítés, a színészvezetés és az izlandi táj átlényegítése ugyanakkor hibátlan, pláne egy olyan rendezőtől, aki egyetlen rövidfilmjét leszámítva korábban csak hollywoodi bér munkákban dolgozott. A filmet executive producerként jegyző Tarr Béla büszke lehet egykori tanítványára.

BÁRÁNY (Lamb) – izlandi, 2021. Rendezte: Valdimar Jóhannsson. Írta: Sjón és Valdimar Jóhannsson. Kép: Eli Arenson. Zene: Thórarinn Gudnason. Szereplők: Noomi Rapace (Maria), Hilmir Snaer Gudnason (Ingvar), Björn Hlynur Haraldsson (Pétur). Gyártó: Black Park Film / Chimney Sweden / Go to Sheep. Forgalmazó: Vertigo Média Kft. Feliratos. 104 perc.